

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

<i>Halina Karas</i> : Co wiemy i czego nie wiemy o polszczyźnie kowieńskiej	7
<i>Irena Masojć, Zofia Sawaniewska-Mochowa</i> : Dzienniki dla dzieci prowadzone przez Emilię Wróblewską jako źródła do badania polszczyzny inteligencji wileńskiej w XIX wieku	24
<i>Eglė Gudavičienė</i> : Sytuacja języka polskiego na Litwie: analiza litewskiego dyskursu medialnego	45
<i>Kinga Geben, Elżbieta Titaniec</i> : Stosunek Polaków litewskich do zapisu nazw osobowych w postaci oryginalnej	60
<i>Olena Pelekhata</i> : Ideologie językowe i zarządzanie językiem w Iwano-Frankiwsku (dawnym Stanisławowie)	73
<i>Katarzyna Konczewska</i> : Granice pogranicza. Studium przypadku dawnej parafii usnarskiej na Grodzieńszczyźnie	89
<i>Anna Kostecka-Sadowa</i> : O kilku formalnie podobnych wyrazach w mowie Polaków zamieszkałych w obwodzie lwowskim	109

SPRAWOZDANIA, UWAGI, POLEMIKI

<i>Karina Siwula</i> : Sprawozdanie z V Forum Prostego Języka <i>Prosto i kropka</i> Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej 22 listopada 2023 r.	120
---	-----

KRONIKA TOWARZYSTWA KULTURY JĘZYKA

List do p. Dariusza Wieczorka, Ministra Nauki	126
---	-----

CONTENTS

PAPERS AND DISSERTATIONS

<i>Halina Karaś</i> : What we do and do not know about the Kaunas Polish language	7
<i>Irena Masojć, Zofia Sawaniewska-Mochowa</i> : Emilia Wróblewska's diaries for children as research material on the Polish language of the 19 th -century Vilnius intelligentsia	24
<i>Eglė Gudavičienė</i> : The situation of the Polish language in Lithuania: An analysis of Lithuanian media discourse	45
<i>Kinga Geben, Elżbieta Titaniec</i> : The attitudes of Poles from Lithuania towards original spelling of personal names	60
<i>Olena Pelekhata</i> : Language ideologies and language management in Ivano-Frankivsk (formerly Stanisławów)	73
<i>Katarzyna Konczewska</i> : The borders of the borderlands. A case study of the former parish of Usnar in the Grodno region	89
<i>Anna Kostecka-Sadowa</i> : On several formally similar words used by Poles living in the Lviv region	109

REPORTS, COMMENTS, POLEMICS

<i>Karina Siwula</i> : Report from the 5 th Forum of Simple Language "Prosto i kropka". Ministry of Development Funds and Regional Policy, November 22 nd , 2023	120
---	-----

CHRONICLE OF TOWARZYSTWO KULTURY JĘZYKA (SOCIETY FOR LANGUAGE CULTURE)

Letter to Mr Dariusz Wiczorek, Minister of Science	126
--	-----

W ZESZYCIE

W zeszycie prezentowane są najnowsze wyniki badań nad polszczyzną kresową zarówno w ujęciu historycznym, jak i synchronicznym.

Intensywne badania ostatnich lat wypełniły – przynajmniej częściowo – lukę w dotychczasowym stanie badań nad współczesną, mówioną odmianą języka polskiego na Kowieńszczyźnie, jak i nad jej dziejami. Niemniej wciąż wiele jest kwestii nieopisanych i słabo zbadanych.

Bogata spuścizna diarystyczna Emilii z Beniowskich Wróblewskiej (1830–1886), Polki z kręgu inteligencji wileńskiej, która niemal przez 30 lat pisała dzienniki, jest przedmiotem rozpoczętych badań historycznojęzykowych i tekstologicznych. Wyekscerpowany z dzienników materiał jest konfrontowany z uzusem i tendencjami rozwojowymi polskiego języka ogólnego XIX w.

Rola mediów jest dzisiaj kluczowa w kształtowaniu narracji dotyczących wspólnot narodowych. Przekaz medialny na temat sytuacji językowej pośrednio kształtuje postawy wobec nie tylko języka polskiego, lecz także polskiej wspólnoty narodowej. Ma to wpływ na szersze debaty, decyzje polityczne i postawy społeczeństwa litewskiego.

W 2022 r. Sejm Republiki Litewskiej uchwalił ustawę precyzującą zasady zapisu nielitewskich nazwisk w litewskich dokumentach tożsamości, która umożliwiła oficjalne użycie nazwiska osoby należącej do mniejszości narodowej w formie zapisanej zgodnie z alfabetem łacińskim. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że stosunek mniejszości polskiej na Litwie do zmian w pisowni imion i nazwisk jest różny.

Ideologie językowe są narzędziem, które, opierając się na przynależności etnicznej, państwowej lub społecznej, nadają językom określoną wartość. Analiza socjolingwistyczna zmian ideologii językowych na podstawie biografii językowych dwóch generacji Polaków w Iwano-Frankiwsku (dawny Stanisławów) pokazuje, jaki wpływ najnowsza historia miasta wywarła na funkcjonowanie języka polskiego i zmianę stosunku lokalnej społeczności wobec polszczyzny.

Wyniki badań mikroarealu transgranicznego (Polska – Białoruś) ukazują wyraźną korelację pomiędzy współczesną sytuacją socjolingwistyczną a historycznymi uwarunkowaniami osadnictwa oraz komponentem stanowym. Wybór języka w sytuacji bilingwizmu, jak też forma jego realizacji w sytuacji dyglosji są uzależnione od sfery użycia i środowiska funkcjonowania języka.

Wielowiekowe polsko-ukraińskie kontakty ludności wpłynęły na szereg procesów językowych. Dzięki bezpośrednim kontaktom ludności dwujęzycznej dochodziło do stopniowego, wzajemnego, na ogół bliżej nieświadomionego przejmowania różnych cech językowych (w tym gwarowych), zwłaszcza w zakresie słownictwa.

Słowa kluczowe: polszczyzna północnokresowa – cechy północnokresowe – substrat – pogranicze językowe – diarystyka kobieca – dzienniki dla dzieci – Litwa – XIX wiek – język polski – media litewskie – analiza dyskursu – pisownia nazwisk i imion – mniejszość polska – polityka językowa – biografia językowa – ideologie językowe – zarządzanie językiem – zróżnicowanie pokoleniowe – badania nad pograniczami – kody językowe – metodologia badań socjolingwistycznych – Grodzieńszczyzna – polszczyzna południowokresowa – etymologia – zapożyczenia leksykalne